

Улууска — бу күнүргэ

К.К. Чичигинаров, В.И. Илларионов, И.П. Уаров, Н.Н. Терюгин, Г.И. Охлопков.

лыгар ситиһинлэри баҕардылар.

Пленарнай чааһы улуус баһылыгы социальнай бопсуроостарга солбуйааччы И.П. Уаров нилээтэ-саҕалаата. Кинини сэргэ президиумна үөрэх управлениетын начальнига К.К. Чичигинаров, улуус баһылыгы бастагы солбуйааччыта В.И. Илларионов, "Кэсэил" республикатааҕы оҕо сайдар кинниг дириэктэри солбуйааччыта Н.Н. Терюгин, оҕо хамсааһыны союһун председателэ Г.И. Охлопков олордур.

К.К. Чичигинаров 2012-2013сс. үөрэх дьылын түмүктэрин, саҥа дьыл сорууттарын би-

Үөрэх үлэһиттэрин Сүбэ мунньаҕар

Атырдыах ыйын 29 күнүгэр сарсыарда өттүгэр үөрэх үлэһиттэрин Сүбэ мунньаҕын пленарнай чааһа ыытылынна. Үөрүү-төрүү аһылыгы Одьулуун

оскуолатын үөрэнээччилэрин дьүүһүлэринэн саҕаланна. Ол кэинэ тустаах салайааччылар уонна ыалдьыттар эҕэрдэ тылларын өттүгэр, саҥа үөрэх дьы-

лыһыннарда Н.Н. Терюгин эбии үөрөхтээһингэ туох уларыттылар киирбиттэрин кэпсээтэ. Чурапчы улууһун үөрэнээччилэрэ республикатааҕы да, Россиятааҕы да, Аан дойдутааҕы да куонкурустарга ситиһинилээхтик кытталларын бэлиэтээтэ. Г.И. Охлопков СР Президиумун этиитигэр олоһуран, оҕо хамсааһынын сайыннарыыга үлэ күүскэ барыахтааҕын тоһоҕолоото.

Манньык хабааннаах дакылааттар кэнилэригэр ыйгытылар, этиитигэр истилиннилэр. Ол кэинэ үөрэх эйгэтигэр эҕкилэ суох үлэлэбик, албэри ситиһиптэ үлэһиттэри чысчээһин буолла.

Эбиэттэн кэинэ секцияларынан үлэ тэрилиннэ.

Е. МАКАРИНСКАЯ.

Д.П. Коркин төрөөбүтэ 85 сылын көрсө

ССРС, РСФСР, САССР үтүөлээх тренерэ, Саха АССР оскуолаларын үтүөлээх учуутала, "Бочуот знага", "Октябрьскай революция" орденнар кавалердара Дмитрий Петрович Коркин төрөөбүтэ 85 сылын, кини аатын сүгэр Чурапчытааҕы республиканскай спортивной интэринээт-оскуола 400 миэстэлээх саҥа оскуола аһылыгытын уонна кэлэҕэлэр көрсүһүмүрүн дьоро күнүрүн бу дьыл балаҕан ыйын 5-6 күннэригэр бэлиэттир.

Оскуолабыт выпускниктарын, араас кэминэ үлэлээн аастыт бар дьоммутун истин-иһирэх көрсүһүмүргэ күүтэбит.

Балаҕан ыйын 5 күнүгэр: Д.П. Коркин нааматынныгы аһыы, саҥа оскуола киирип сирэ-туома, улуу тренер 85 сылыгар аналаах үбүлүөйүмү мунньах, выпускниктар кэсирдэрэ.

Балаҕан ыйын 6 күнүгэр: кэлэҕэлэр көрсүһүмүрэ, выпусктар рапортура, "Интэринээт оонньуулаһа", минньигэс хааһы сыһинэ, истин көрсүһүмүр.

Тэрийэр хампыһыа.

Выборы — 2013

УВАЖАЕМЫЙ ИЗБИРАТЕЛЬ!

Приглашаем Вас 8 сентября 2013 года с 8.00 до 20.00 принять участие в голосовании на выборах народных депутатов Республики Саха (Якутия) пятого созыва по республиканскому списку и Чурапчинскому одномандатному избирательному округу № 30, главы депутатов представительного органа муниципального образования "Чурапчинский улус (район)", которое проводится в помещении для голосования избирательных участков.

Вам необходимо иметь при себе паспорт.

В случае если Вы по уважительной причине

(болезнь, инвалидность) не сможете в день голосования лично прибыть в помещение для голосования, Ваше письменное и устное заявление о предоставлении Вам возможности проголосовать вне помещения для голосования должно быть передано в участковую избирательную комиссию либо подать заявление по телефону не позднее 14.00 8 сентября 2013 года.

ЕИДАВЫДОВ, председатель ИКМО.

КЫСТЫҒЫ ҮЛЭЛЭЭХ КӨРСӨӨРҮ

Атырдыах ыйын 28 күнүгэр "Айылы" КуодСК Чурапчы улууһун Дьарыктаах буолуутун киннэ сыл айы үгэс буолбут үлэ ярмаркатын тэрийэн ыытта. Ярмаркада барыта 17 тэрилтэ, 150 үлэ көрдөнөөччү дьон кыттыһы ылла. Тэрилтэлэр уопсайа 103 аһаҕас үлэ миэстэтин таһааран, элбэх дьону үлэҥнэ хааччыйдылар.

Саамай элбэх үлэ миэстэ үөрэх тэрилтэлэригэр баар эбит. Ол курдук, алын кылаас, математика, нуучча тылы, информатика, онтон да атын сүрүн предметтэр учууталара наадалар. Бу ыйылыбыт миэстэлэр үксүн кэриэтэ нэһиликтэр оскуолаларыгар бааллар. Итиннэ тэнэ биэр элбэх үлэ миэстэлээх тэрилтэҥнэ Чурапчытааҕы физкультурна уонна спорт института буолар.

Ярмаркада сыһын ахсын кыттар тэрилтэлэртэн ураты саҥа тэрилтэлэр сыллата элбээн иһаллэрэ көстөр. Ол курдук, быһыл "Якут-голь" 153 вакансиялаах кыттыһы ылла. "Якут-голь" дьону үрдүк хамнастаах сезоннай уонна постояннай үлэлэргэ ыгытар эбит. Манна барыан баҕалаах дьон докумуоннарын Дьарыктаах буолуу кинни үлэһиттэригэр туттардылар. Ону таһынан улууспутар ытыллыбыт 19-с "Манчаары оонньууларын" көрсө элбэх чааһынай тэрилтэ үөскээбитэ. Холобура, "Куйаар" ХЭТ, "Кыгаль" ресторан (ИП Никитова Т.П.), "Баарт" БК (ИП Вурцева М.И.).

"Куйаар" ХЭТ дириэктэрин солбуйааччы Екатерина Гаврильевна Слепцова: - Ярмарка билиги тэрилтэбитигэр олус туһалаах буолла. Алта вакансия таһаарбытыгылар 32 ре- зюме киирдэ. Бүтүгү күнүгэ икки үлэһити ыаллыбыт. Уоннааҕылары кытта кэпсэтип ыыта сыдыбыт. Сорох дьон саҥа билэн, сэргээн, үлэ көрдөнө кэлбиттэр. Манньык сыллата буолар үлэ ярмарката тэрилтэлэргэ да, үлэ ыйгыталаһар дьонго да олус туһалаах эбит, - дьэн санаатын үллэстэр.

Манна тэнэ кэлбит дьонго ким баҕалаахха юрист уонна психолог консультацията оҥоһулунна. Юрист Павел Павлович Макаров: - Ярмаркада кэлбит дьонтон юридической консультациига наадылар кини элбэх эбит. Ол курдук, үгэс ыйытык үлэ миэстэтин сарбыһы туһунан, ол хайдах бэрэджэстээхтик ытыллыахтааҕын ыйгытылар. Итиннэ тэнэ биэр үлэҥнэ атын үлэҕэ көһүү туһунан уонна да атын бопсуроостарга дьон мунаахсыллара көһүннэ, - диир.

Манньык үгэскэ кубулуйбут ярмарка сыллата ытыллар буолан, дьон-сэргэ кэлиэтэ сыллата элбээн иһэр дьэн Чурапчы улууһун Дьарыктаах буолуутун кинни салайааччыта Софрон Софронович Осипов сэхэргийэр уонна инники былааннарыгар манньык тэрээһиннэри өссө элбэхтик ыларга былааннар бааллар дьэн түмүктээтэ.

Н. ОСИПОВА.

БИИГИ АЛЕНА ПЕСТРЯКОВАНЫ ӨЙҮҮБҮТ!

Одбулуун Ыс-таарыһынарыттан төрүтүтэхтэн. 1949 сыллаахха Талый киһигэ Ыс-тарт Смирновскаа көргөн тахсан, 5 ордоломугум Кэр-гоним эрдэ өлөн, би-

танара, нээнкэнэн өр үлэлэбипит. Хамнаспыт ыйта 25-тин солхуобай эта Дьэ, очко хамнаһынан ордорбутун нэ-тэн-аһатан, улаатыннарар, үөрөтөрөн, үлэһит мал онортообуппун. Сүөһүбүтүн эспэтэхпит уонна сэбиэскэй былаас көмүгүтэр махтанабын.

Арбаа бэска Варьяһаппары кытта чутас маллыы ордорбутун. Ыс-тартан,

офотун төлөһүрүбүтүн иһигэр устан дьааһылаа көлүрэрэ. Утүө майгыһа-ах дьахтар эта.

Алена кыра эрдэһиттэн көрсүө, сэмэй, бөрөдөһтөх өр. Улаатан иһэн, ку-оракка көспүтүтэ. Ыс-тартан үлэһит бөр-буолбут. 3 ордоломуг. Чурапчыга кэлэн, албах үлэһит маһыт эбит. Ором ону со-торутаарыта тизэ сылдьан көрдөрдө.

БИИРГЭ ҮӨРЭММИПТИТ

Мин Алсанын Чурапчы орто оскуолатыгар бастаан кылаастан тохсуска дьыа би-иргэ үөрөмүгүм. 16 буолан үөрөмүгүт, кылаас салайа-аччыта Саргылана Михайлов-на Макарова эта.

Оскуолага үөрөннөхпүтүн кинини астыһынай позирюлаах, эппит тылыгар турар, сылын-соругун тизээр тиздэр иһигэр би-лэһин Алена куоракка киирэн да баран, бийигини кылааһынарыттан иһигэр олтоһун бэска сылдьар. Үөрүүлээх дьыаһы, хо-молтолоох дьыаһы кэмнэрибитигэр куруук би-иргэ бу-олан кэлэ.

Алена уопуттаах предприниматель буоларын быһыыһынан экономика, тыа хаһаайыстыбата, про-изводство бөлүгүрүстэригэр чопчу быһаарсар ма-ахсаах. Тыа сириин сайыһынары кэллм программата тыаһыһыт кэмнэригэр, кэни тыа сирэ, ол иһигэр төрөбүт Чурапчыбыт улууһа бу тохсойбут үтүө кэмнэри муччу тутуһа, социальнай-экономика-най олтоһун күүсэ сайдыан наада дьыаһы сэр-гэ-төм. Дьон үлэ суох дьыаһы ордорбокколор, дохуот юлэлэригэр дьыаһы тэриэһиригэр салалта олтоһун ойбоһу, сүбэ кэскиллээхтик быһаарыла турар, ону сөпкө туһаныы эрэ эрбэллэр. Алена Егорова улуус дьонун кылаһыттан үчүгүдүк би-лэр дьыаһыһы. Онон тыа сириин, тыа хаһаайы-стыбатын сайыһынары бөлүгүрүстэригэр кэмнэ-лээхтик ыһар баралаах. Кэни улуус быһаардыа-ччыларын, улууспут дьонун иһигэр эһиги чакчы көмүскүүр кыахтаах.

Би-ир дойдутаахтарбыт бэйэбит ортобүтүттан үүмүт Алена Пестрякованы өйүүрүгүтүтэр ыһыра-бын!

А.А. МЕСТНИКОВ,

"Прессия" ХЭТ генеральнай дириэктэрин солбуһааччы.

(Оплачено из средств избирательного фонда кандидата в депутаты улусного Собрания муниципального образования "Чурапчинский улус (район)" по Якутскому-Мордовскому избирательному округу А.Е. Пестряков).

ОБОЛОСПУТ ОБОМ БУОЛЛАҔА

эс өрбүн ордорбутун иһигэр, кини-хара ордорбутун.

Аленаһы билии бөр. Эһэһин Охо-ноһойу кытта билиһин. Онтон эбэтэ Бокууһа баар суох чутас дьыаһы эта. Иһигэр Талый кийигиттэрэбит, дьыаһыт дьыаһы бийиригэр. Кэни Охо-ноһойу эмтэ эрдэ өлөн, 8 ордолох одо-обо хаалбыта. Аны нээнкэн "Кэскил" дет-скаа, оччолорго деткомбинат дьыаһы ба-

сылдыһыт бөрэ этибит. Ордорун ба-рыларын билиһин Ити Алсаны 1-2 саа-стаарыттан, эһэһигэр эрдэһиттэн дьааһылаа көрбүт-истит, эһэһэ дьы-ла, горшогун көтөхтүт арай ором буол-лаа дьы. Оччолорго дьааһыла-сакка ордор 1-2 саастарыттан нэдиэлэһи бийи сылдьабын. Өрөбүтэ эрэ дьы-лэригэр бараллар. Дьыаһы Бокууһа ордоноро албүтүн кэмэ кыра эһэһигэр

Олус астыһынан. Улуус депутатыгар турбута сааһы сөпкө. Мин саарыта-абааһы кэни иһигэр куолаһыгарым. Атыт-тары эһэһи кини туһугар куолаһыттан бээрэригитигэр ыһырабын.

М.Г. СТАРОСТИНА,
87 саастаах Чурапчы Арбаа баһыт олохтооһо.

ЭЛБЭҔИ КЭТЭҔЭБИТ

Мин Алена Егорованы 2012 сыл сагатыттан билиһин. Чурапчы нэһиэһигэр баар "Айыллаан" кинотеатр онгоһуутун сааһыт сылдьар кэмэ эта.

Онтон ыла бу кылаас кэм иһигэр дьыаһынары атаарар аһыһыттан иһигэр ула-хан объекты үлэһи кыһыттар. Кинини кини быһыһыттан олус туруорсуулаах, туруо-румугут соругун ситиһэр, ирдэбиллээх, кэ-скиллээх салайааччы быһыһыттан сыаналы-мын. Элбэҕи кыһыттан кэтэһибит.

Депутат буолар түгүһигэр Чурапчы нэһиэһигэр, бэйэһини уокругун олохтоохто-рун иһигэр эһиги улуус Мунһаар,

дьяхаттар, республика салайааччыгар тиздэр дьыаһы бүк эр-э-бэбит.

Күндү Куоралы-Маарыһыан уокругун олохтоохторо! Ва-рыһыттан балаһы ыйыт 8 күтүгэр кэлэн, эдэр салайааччы Алена Пестрякова бэйэһигэр куолаһыттан бээрэригитигэр ыһырабын.

В.Д. СИВЦЕВ,
"Хатаһ" ХЭТ генеральнай дириэктэра, Чурапчы нэһиэһигэр Мунһаарын депутата.

Мин кэни туһунан төрүт дьыаһы билиһит эһиги. Үгүстөр да бийиһигэр эбитэ буолуо. Ону кэ-ниһи "Сага олох" хаһыаһа (22.08.2013) тахсыһыт Иван Поно-маревска бийиһигэр иһигэр ордорун ааһы баран билиһин.

Алена олох бэйэбит кыһыһыт эбит. Чурапчыга улааһыт, Чурап-чы туһугар элбэҕи оноро, ордотто-рор да быһаарыах сылдьар. Мин программаттан бийиһигэр, ордук

БЭЙЭБИТ КЫЫСПЫТ ЭБИТ

эспуун тутуутун сэрлэ иһигэр. Бу наһаа туһалаах буолуо эта.

Эдэр эрчэмнээх кини төрөбүт дойдутугар ис-сүрэгиттэн кыһыһыт үлэһит дьыаһы эһэһигэр, кэскиллээх үтүө үлэһит кини тахсыа дьыаһыһыт.

Е.И. МАКАРОВА,
"Куоралы" ТОО олохтооһо, 8 ордолох,
9 сизиннээх пенсионерка.

САХА СИРИНЭЭҔИ ПЕНСИЯЛААХТАР ПАРТИЯЛАРЫН ПРОГРАММАТЫГАР МИН САНААЛАРЫМ

Мин Саха сириин пенсиялаахтарын пар-тияларын программатын ааһан баран, бэйэм баҕа санааларбын суруйарга сананһым.

Ол курдук, Саха сириин пенсиялаахтара бийиги республикабыт быһаардыааччыла-рын уопсай ахсааньттан улахан аһарын ылабыт. Ол тынан баран, Ил Түмэнтэ бэйэ-бит боломуочуйалаах бэрэстэбиттэлбит ди-эн олох суох. Бары би-ир киһи курдук түмсэн, би-ир өйүгүн- санаанан сомоһолос-пуппунт буоллар, улахан күүстээх уонна кэ-скиллээх партия буолуо этибит. Дьыаһыттар бүтэн олорон, туту да оноруохтут суоҕа, төрөбүт Чурапчыбыттар туох да үчүгэй көмө, кини сайдарыгар туһа суох буолуоҕа. Онон пенсиялаахтар бэйэбит иһигэр эспит-тин уонна бырааһыттан туруорсар кэм дьэ кэллэ. Бийиги кырдыаһа көлүөнэ уруксу олох араас ыарахаттарын тулуйан, били-бит- көрүүбүт, олоххо буһан-хатан, баай уо-путтаах буоламмыт пенсиялаахтар партия-лара кыайар кыахтаах, сайдар кэскиллээх.

Пенсиялаахтар партияларын програм-матыгар этиһигэринэн, маһык сүрүн туру-орсуулар баалларын билиһиннэрдэххэ, маһык:

1. Дьыаһынаах пенсия баар буолуохтаах. Онуоха пенсия кэмэһи Саха сириин орто хамнаһын 50-70 бырыһыаныгар тэннэһэрэ наада эта. Ол эбэтэр, пенсиябыт кэмэһи 20-28 тыһ. солк. буолуо эта. Билиһин республи-ка орто хамнаһа 40 тыһ. солк. тэннэһэ.

2. Бийиги республикабыт депутаттара уонна чиновниктара билиһин ыла сылдьар

хамнаһы 75 бырыһыанын пенсиялары-гар эбии аахсаллар. Оттон солхуос, солхуос араас ыарахан үлэһиттэр, түүһигэр-күнүстэ-ри өрөбүлэ суох наар илиһигэр күүстэри-нэн үлэлээбит бийиги иһигэр эбит, аһарыт пенсиялара баара- суоҕа ортотунан 7-10 тыһ. солк. ылаһалара олус хомоттолоох, бу пенсияҕа мунгурданан ордорбут.

Санатан эттэххэ, Россия үгүс региона-рыгар, ол эбэтэр, Москвага урут үлэлээбит кырдыаһастарыгар пенсияларыгар эбии пенсияны үөрдэ-көгүтэ бийиһигэр. Оттон бийиги баай республикабыт кырдыаһаста-рыгар эбии пенсияны бийиһигэр буоллар, бийиги ордорбуттар, сизиннэрибитигэр үлэһи, үөрэххэ тардыһыһылар, үчүгэй олохтоох ыла-дьон буолууларыгар төрөппүттэр, эһэлэр, эбээлэр пенсияла-рыттан көмө онорорго бэлэм дьоммут. Пен-сия улааттаһына үйэбит уһуо, төрөбүт Чу-рапчыбыттар, кини сайдарыгар күүс-көмө буолуо этибит. Уонна саамай кылааһынайа ыһыттарга үлэ мизтэтэ тахсыа эта.

Мин санаабар, тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ көмүскэлэ суох олороллор. Ол курдук, сэрлэ, сүт- кураан, Хоту көһөрүлүү кэмигэр туох- баар күүстэрин, хара көлөһүннэрин, чэрдэх илиһигэринэн баран ылар пенсиялара баара суоҕа 8-9 тыһ. солк. пенсияга тахсаллара, маһыаха ма-арыһыһы хамнаһы ылаһалара, инниһигэр Ил Түмэнтэ дьүүллэһиллэн сөп эта. Оч-чогуна тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ өссө таһаарыһаахтык үлэһиттэрэ эта.

Балыһыһа көрдөрөргө, эми-тому аһы-лаһарга төлөбүрэ суоҕа буоллар, 70 сааста-рыттан үөһэ кырдыаһастарга олус көмө бу-олуо эта.

Пенсиялаахтар партиялара бу республи-кага, улууска, тэригэлэргэ үлэһигэр уонна республика иһигэр баар араас омуктар пен-сиялаахтарын би-ир сыалта түмэр, үүнэр ыһытты иһигэр, иһигэр дьыаһы кэргэн чөл олохтоох буолуутугар, төрөбүт Сахабыт сирэ бары олохтоохторо иһигэр, би-ир өйдөөх-санаалаах, бэйэ-бэйэһи убаастабы-лы, эйэлээх буолууну би-ир санаага түмэр соҕотох пенсиялаахтар партиялара буола-рын Чурапчы кырдыаһастара өйдөөн ту-ранһыт пенсиялаахтар партияларыгар чи-лиһинэн кийиригитигэр ис сүрэхтэн эрэнэн туран ыһырабын.

Түмүккэ, буолаары турар быһаардыаҕа Чурапчыбыт пенсиялаахтара би-ир киһи курдук кэлэн, актыһыһынайдык кыттаргы-тыгар ыһырабын.

Бары би-ир үгүс санаанан дойдубут сай-дарын туһугар сомоһолуоххайыт!

П.М. МАССАЕВ,

Саха республикатын норуотун хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Союз Бэчээтин туйгуна, Саха республи-катын полиграфиятын ветерана, Чурапчы улууһун Бочуоттаах олохтооһо.

(Опубликован на основе бесплатного предоставле-ния печатной площади избирательному объединению политической партии "Российская партия пенсионеров за справедливость").

Чурапчы нэһилиэгэ

"Чурапчы нэһилиэгэ" муниципальной тэриллигэ анаммыт «Саха олох» хаһыат сыһарыта

Күндү Чурапчы нэһилиэгин олохтоохторун сайынаты ошут-масыт үлэтэ этэннэ түмүктэнэн, кыстыкка киирэн тутуһабылтан эбэрдэлибиз! Бу сайын бэйиэхэ хаһаагытаагар даҕаны ураты буолла. "Манчаары ооньдууларын", Боотуруускай улуус 375 сылын сүрдүкх тэрээһиннээхтик атыардыбыт. Ону Чурапчыбыт олохтоохторо бары түмүк, кэм да туора турбакка, бэйэтэ кылаатын кэрдэрлэ. Ол түмүтэр Чурапчыбыт олуһун тубусту, кээрдэйдэ. Ол иһин бүтүгүнү нүмүргэ туох-хаһыак үлэлэр ыһтылыбыттарын, өссө да ыһтылыһахтаахтарын сырдаталланы бэрэбэйдэ.

Сайынаты тэрээһиннэри көрсө, нэһилиэк иһинээри кини уулусса сула асфальтанна. Уулуссалары сырдататы үлэтэ бэйиһт лаампаларын уларытатытан саҕаламмыта. Өссө бэс ыйыгар үөһэ федеральнай суол арааһалыттан кини уулуссанын иһтэриннэст-оскуолаҕа дылы санга тииһир остуолбалар туруоруллубуттара, санга светодиоднай лаампалар холбоһмуттара. Аһарда бу ситимнэ 100-тэн тахса остуолбалы туруорууну, провондун тардыһыны, лаампалары тииһини "Хатан" тэрилтэ иһтэн саҕалаан ыһта. Атырдык ыйын 25 күнүттэн холбоһон, кээрдэ Чурапчы кини уулуссаты сырдык уотунан сыдыаайда. Маны тииһин атын уулуссаларга бэр лаампалары санардыты, өрөмүөннээһин үлэтэ

саҕалаанна. Бу күнүргэ Кыайыскверин, Лааһаран муостатын уотун холбуохпут. Кини болуоссаты сырдатар лаампаларытын санаттан онорор сорук турар.

П.Е. Варахсанов аатынан паарка, Маҕайы алааһа санардыллан оҥоһуллан, кини астына сыһыанар сирини буолулар. Ленин болуоссатыгар тротуарнай биһиттэлэр уурулунулар, нэһилиэк кини туттар дьонун көрдөһүр Боһуот дуоската турда. Кыайыскверэ эмиз санардылланна, тротуарнай биһиттэлэр уурулунулар, 3000-тан тахса мас, 5000-тан тахса сибикки олордолуна. Ону биһитин иһтэ дьон-сэргэ, оҥ-уруу тоҕоруһа мустар, сыһыанар. Тоҕус томтордорбут историналарын көрдөһүр томтор аайы кини таастар турдулар. Олохтоохтор спордуна дьарыктаналларыгар биһитин талбыт курдук стадионнаһыбыт, спортивнай комплекстаныбыт.

Маны тииһин арҕа баска уот күүрүүтүн күүһүрдэр сыалтан подстанция турда. Салгы Олимпийскай, Куоҕалы, Субуруускай, Күн Дьыриһинэ уулуссаларга уотунан хааччылыты түһсү.

Биир улахан үлэ кини баанньыкка ыһтылына. Ол курдук, киирэр кириллээһинтэн саҕалаан, кырыһаҕа санга аһыгы матырыяалынан солбулуна. Ис өттүтөр историналарэ обивеклаланна, үрдэ санардылланна. Суунар сире сангалы оҥоһулунна, муостата кафелиһэн, исти-

энэтэ панель матырыяалынан эписийдинна. Паарданаһ сире оҥор уотунан сыһтылылар, кириллээһ уларытылына. Туттуллубут уу сүүрөр ханаала хас биһирдөн суунар сир кини тусна хайысхалатан, онон уруукуллу атын суунар сир өнгүө аһара тохотулунна. Иттиһэр ситимнэ, суунар уу ситимэ эмиз уларыда. Баанньык бу ый 29 күнүттэн аһын арыйда.

Ити курдук тоҕору хааччылыты киирдэххэ, 1-ы квартал 100% киирда. Салгы 2014-2015сс. 2-с кварталга киири.

Тоҕору хааччылыты кини бөһүт-сахыт бөһүрүһа турар. Маны эмиз кини сыбаалкабытыгар күүстээх үлэ барда. Ол курдук, 1,5 мөл көрүлүн, "Хатан" ХЭТ аһыгы матырыяалынан күүрүлээтэ, бэрээдэктээтэ. Бу сайын онно эбии 485 киһи баҕа өттүнэн ыраастаһын үлэтиһэр тахсан, көхтөөхтүк үлэлээтилэр. 2 санга бөһүттиһэр массылаа аһылаһыллан, уопсайдар тастарыгар турбут санга аһал баахтартан бөһүттиһэр.

Дьоккуускай куорат дьаһалтата 6,5 мөл. суумаҕа ветеринария томторутар Дьоккуускай куорат скверин бөлөх ууна. Ону бу мөстө эмиз дьон-сэргэ сыһыанар сиринэн буолуо.

Нэһилиэк тулар тутуһуна ТОС-тар буолаллар. Кинилэргэ бу 3 сыл устата 100-түү тыйсалы көрүлүн, 500-тэн

ЧУРАПЧЫ САЙДАРЫН ТУҢУГАР

П. Барахсанов аатынан паарка.

Интэринээт томторо.

Кини баанньык.

Уулуссаны сырдатар лаампалар.

тахса ыһал уу ситимнэр холбоһо 2-лпн-3-түү өр площадкалар турдулар. "Уопсай дьыллэргэ киирэн суоллары оҥоруу" программаны 1 мөл. 800 тый. көрүлүн, уу сүүрөр ханаала, иһтэһи суолтара оҥоһулаллар. Маны тииһин 2-с квартал дьыллэрин эргэ сарайдар санга уларыдылар. Ону ТОС-тар үлэлэрэ таһаарылаах дьин бөһүттиһххэ наада.

Чурапчы нэһилиэгэр 92 уопсай дьыллээхпит. Онтон 8-һа хаарбах туруктаах дьыллэр аһаһаһарыгар киирэллэр. Маны 140 мөлхөрүһү ыһан, бэйиһыттан түөрт 16-һы кварталалаах дьыллэр тутулан саҕаланнылар. Ону бастагы хардыһан бэйиһа алааһыгар бэр 3 дьэл олохтоохторо санга тутулулубут дьыллэргэ 2014 сыл 4-с кварталыгар, 2015 сыл 1-кы кварталыгар кулүүстэри уөрүүлээх бэйиһа-майыһа тутуохтара.

Манык этэн туран, ыһтылыбыт үлэлэргэ көмөлөспүт Президеһиит Е.А. Борисовка, Правительство, Дьоккуускайдаагы Чурапчы нэһилиэгин түмсүүтүтэр (салайааччы В.В. Рязанский), "Алаас Хотуттара" общественнай түмсүүтүтэр (П.П.Борисоваҕа, А.И.Полжееваҕа), Чурапчы дьахталлары "Далбар Хотуттар" түмсүүтүтэр, Коркин Василий Николаевичка, "Хатан" ХЭТ-ка, "Доржук" ХЭТ-ка Д.П. Коркин аатынан ЧРОСИО-ға (Н.Н.Гуляев), И.М.Павлов аатынан Чурапчытаагы орто оскуолаҕа (М.В.Дьячковскай), С.А.Новгородов аатынан орто оскуолаҕа (Т.В.Павлова), С.К. Макаров аатынан улуустатты гимназияҕа (Ю.П.Посельскай), ТОС салайааччыларыгар И.К. Матвеева, И.Н. Архипова, Л.Н. Федороваҕа, Т.А. Петроваҕа, А.И. Сивцеваҕа, П.И. Старостиниҕа, түөлбө, уулусса салайааччыларыгар, актылар, Чурапчытаагы колледж уһаа ЧГФКСИ устудьуоннарыгар, хамандьырдарыгар, комиссардарыгар, "Саха - Дом - Строй" ХЭТ-ка (генеральнай дьир-

эктэр И.И.Дьячковскай), "СахаСтройАктив" ХЭТ-ка (генеральнай дьирэктэр Н.Д.Собанни), "СеверСнабСтрой" ХЭТ-ка (генеральнай дьирэктэр В.В.Оконешников), "Ытык сүбэ" кырдыаҕастар түмсүүлэригэр (салайааччы В.В.Полов), Г.В. Дьячковскайга, И.И. Варахсановка уһаа Чурапчы бары олохтоохторугар нэһилиэк дьаһалтатын аатыттан улахан махталбын тиирдэбин. Өссө да Чурапчы олохтоохторун салгы сайдыы суолунан тэннэ хаамсан иһэргитигэр ыһтырым этэ. Бу санга тутууларыгытын, сквердэригин харыстыаһын. Тоҕо дьэтэххэ, бу эрэ сыл кииргэһит дьин буолбатах. Сылтан сыл аһы өссө кииргэһит, тутсаран иһиэхпит. Ону бэйэм эдэр киһи буоларым бэйиһыһан, чуолан, эдэр ыһагы төрөбүт дойдубутун таһтыаһын, харыстыаһын дьин этэбин. Бука бары Чурапчыбыт сайдарын туһугар!

Алексей ЕГОРОВ,
Чурапчы нэһилиэгин баһылыһын
солбуһааччы.

Ходуһа үүнүүтүн үрдэтии судургу ньымата

Хас биридэн сиринэн, сүөһүнэн дьарыктанар дьон ходуһаттан элбэх оту ыларга баараллара биллэр суол. Быйыл сайын утуттаан от өлгөмнүк үүнүүтүн иһин, курааныгы эбэтэр көннөрү ортоһуор сылларга алаас, үрэх даҕаны сирдэр, ордук кытты, хордойой өттүлэрин үүнүүлэрэ букатын мөлтөх буолаачы. Ону үрдэтииэ олус судургу ньыманы туттуохха сөп. Бу биллэр ньыма туһунан урут суруйан турабын даҕаны билиһин кэпэтэн, сангардан кэпсэим.

Ону арыый ыраахтан бэйэм көрбүпүттөн, билиһиниттэн саралыым. Өрдөгүтэ, биэр саас арда, Наммара үрөххэ күстүү сылдыбылпыт. Уу көрө ханан даҕаны биэр күөх көстүбөт, барыта күп күкэркэй оттоммолх кур ланхалаах сиринэн баран испипит. Арай, куулааттан үрөххө туора мутуктаах, сыалай тийгэти оосторон хараашыт суолларыгар, дуураа курдук, чээлэй күөх, хойуу бадыт от быгытыраан үүнэн эрэр эбит. Көрүөххэ үчүгэй сүрдүөх. Онуоха бачча эрдэ тогута тардылыһыт сиргэ күөх от үүнүүтүн муодаргыты санаабытым. Онтон дьибэр калэн "Земля без плуга" дьэни кинигэни булан вахты-

тым. Ону ити эрдэ үүммүт күөх отум биричиннэгэ сурулла сылдыар эбит. Ону кытаастык быһаардахха маньык Ханьк баҕарар үүнээйи өлгөмнүк үүнүрүгэр аһылытын таһынан 3 булчутулаах усулуобуйа ирдэнэр. Ол салтын, уу, итти. Итигэртөн биридэрэ суох, итэҕэс буолаҕына ханьык даҕаны үүнээйи үүммүт, ситэ торолуйбат.

Онтон биһиэхэ хайдарый? Ходуһа сирдэрбитин уонунан сылларга охсор, мунньар, кэбиһэр тыраахардар, холбонор техника килүүһэлэринэн, кэбиһэр налбабыт сытаарынан өтүүктөнөн дэлби чингэбит. Ону эбэн сылын аайы, хос-хос сылдыаллары ааҕыстаахха, тыһылыччанан ынах-сылгы сүөһү туйаарынан ыбылы тэлсэр. Түмүтэр ходуһабыт ньуура, ордук тас өттүлэрэ, итнэри, үрдүк сирдэрэ ыбылы чингээн ардах, хаар уутун үчүгэйдик итэҕэс, салтын ситэ кыллэрбэт буолан үүнүүлэрэ лаппа арыыйыр. Ону хайдах көннөрүөххэ?

Олус судургутук Ол нууччалыы "целевание" дэнэр. Сахалыы сир кырсын барананан? (тимири таараарынан), чэпчэки диксэнэн уода тэриллэринэн хайыта тыггытарыы, хараардыы, көбүтүү дьэни өйдөөххэ

сөп. Бу ньыма туох ордуктаарый, туһалаарый?

Бастаһыта. Хайыта тардылыһыт сирдэринэн мунура суох элбэх, уһун кырачаан ханаабалар, хоруулар үөскээн хаар, ардах уута итнэри сиринэн сүүрэн хаалбакка, дигриниик сиргэ (почвага) итэҕэс улаатар.

Иккиһэ. Салтына суох туох даҕаны үүммүт. Онтон ыбылы тэлсипит сирдэрэр көбүтүлүбүт арааҕа салтын килриитэ быдан ордук буолара чуолкай.

Үсүһэ. Хараардылыһыт сиргэ итти килриитэ (иттиитэ) быдан элбипэр. Холобур өрүс мууһун эрдэ ууллараары саас аайы хараардаллар, эбэтэр саас эрдэ өтгөөбүт сир хараардыта тутта көрбүтүнэн барарын бары биллэбит. Ол хара сиргэ итти күөскэ иттиитинэн быһаарыллар. Төн сиргэ уу иттиитэ. Ол иһин хаар уута ситэ иттиэккэ сүүрэн, көтөн хаалар. Онтон хараардылыһыт сир түргэниик ирэн хаар уутун итэҕиитэ улаатар.

Төрдүһэ. Ол аахпыт кинигэбэр "целевание" онордоххо от силиһэ хас сиринэн быстар даҕаны олортон сана умнас тахсан от үүнүүтэ быдан хойдор дьэбиттэр. Ол кырдыгар киһи итэҕийэр.

Бэсиһэ. Ходуһаҕа дэлэйдик хаалбыт ынах, сылгы саарын бытарытан ыһан кэпэс сире уоҕурдар, үүнүүтүн үрдэтэр.

Атыһа. Бэйэбиттэн эбэбит. Кураан, аһыналлаах сылларга аһына сымыггытаабыт сирдэрин тогута таарааттаахха, бука, тонгон-куураан арыыйыллара чуолкай иһи. Бу үлэни ордук күһүнүн онордоххо туһата быдан ордук буолуо ээ.

Аахпыккыт курдук маньык ходуһа ньуурун тартарыы, көбүтүү туһата олус улахан мөккүрө суох. Ону холобурдуу. Килэнтэҕэ тийиһэ 5-6 биэрэстэ иһинэ айан суола ааһар, соҕуруу өтгө 10-ча гектарга күрүөлэммит, "Үчүтэй" дьэни алаас баар. Ону биэр күһүн ыбылы дикскалэн онорбуттарын түмүтэр эһилиитэр сатамматах элбэх, 20-ча кэбиһиллэх оту ылыттар. Биэр тыһынан итинник таратыы, "целевание" оноруу олус судургуту, туһалаах туох даҕаны мөккүрө суох. Онуон иһин ходуһаттан элбэх оту ылыан баҕалаахтар итинник таратылыһы күһүн онороллоро ордук туһалаах буолуо ээ. Сатаатар оттуур сир үрдүк, хордойой өттүлэрин. Толсуйдаан, ходуһатын итинник ньыманан тулсара сатаан.

ОТ АТЫЛАҤАН БАРДЫЛАР

Быйыл сайын - Хотулар уута баран Бүлүү эгэрдэр кураанаан биһигиттэн от атылаһан бардылар.

Сунтаар улууттан ТХУ начальнига И.Н. Семенов (хаартыска) кэлэн 500 т оту атылаһаҕа дуоҕабардаста. Иэс

төлөбүрүнэн кэпсэйдэр. Аастыт кыһын биһиги Сунтаардартан 680 т оту бэйэбит оттоон уонна атылаһан таспылпыт.

Быйыл дуоҕабардастылар:

"Олюкоос" б/х (Төлөҥ сал. В.В. Смирняков) - 100 т

"Комплекс" б/х (Одьулуун Михайлов) - 150 т

ИП "А.П. Аммосова" (Хатылы) - 100 т

ИП "Игнатьев" (Хадаар) - 100 т

Муома улууһа (ТХУ специалиһа И.А. Старков)

ТХПК "Мындаҕайы" (А.И. Сивцев) - 300 т

ИП "И.В. Ануфриев" (Чакыр) - 100 т

ИП "Е.Д. Лукин" (Хадаар) - 100 т

Нерюнгри (ТХУ начальниг С.Н. Дерягин) -

ИП "М.Д. Никольцев" (Мырыла) - 200 т

ИП "Н.С. Константинов" (Одьулуун) - 100 т

"Тура" б/х (Мугудай) - 50 т

Үөһээ Дьааны улуутугар

"Хахыһах" б/х (Мырыла М.С. Седалищев) - 150 т

Ити курдук биһиги улуустан 1500 т оту биэр тоннатан 5000 солк. атылаһаҕа дуоҕабардаһан бардылар.

И.Н. ХОЮТАНОВ, ТХУ специалиһа.

3-5 СЫЛ УСТАТА КҮРДҮҮЛҮБЭТ, ЫРААСТАММАТ ХОТОН

Ол туһунан «Саха сирэ» хаһыат (15.08.2013) нүөмэринэр тахсыбыт билиһиннээх суруналыыс Милан Афанасьев «Сыты сымары бактерия суох онорор» дьэни ыстатыйатын аахтым. Онтон ити хаһыаты, ордук хотон-хонку үлэһиттэрэ, сөччү суруһаттар, аахпаттар баҕар, туһанаайалар дьэни суруйан эрэбит.

Ыстатыйа былыргы Кытай улуу бөһүлүгэ Конфуций «Бар уонна көр» дьэни этипиттэн сараланар. Ону биһиги улууспут «Хахыһах» бааһынай хаһаайыстыба баһылыга М.С. Седалищев быйыл ыам ыйын 29 күнүттэн бос ыйын 2 күнүтэр дьэни Кытайга, норуоттар икки ардыларынааһы үүнээйини үүнэриин уонна сүөһү аһылытын баламнээһин туһунан быһастаҕа бэйэтин суутугар баран кэлбитин туһунан сурулар. Ону нууччалыы билэр кытай киһитэ табаарыһтар быһаатттаран олус элбэҕи сыһыан көрбүт, билбит, сөхпүт-махтабыт.

Олортон биэр саамай итэҕизиннээх кытайдар сибинньэ, көтөр (куурусса, хаас...) саарын-ипти «сир», суох онорор бактериялары туттан хотоннору 3-5 сыл устата биридэ даҕаны күрдүбөт, ыраастаабыт буолбуттар. Эбигит ол бактериялара сыты-сымары төрүт суох онорор, өссө ол «сиритэр» итинни таһааран биһиги өйдөбүлүбүтүнэн хотоннору сылытан, тусла иттиитэ наадыйбат онорор үһү.

Дьикти дьэ! 3-5 сыл устата биридэ даҕаны саахык ыраастаабыһын, куһаҥын сыт-сымар мэлтир, хотоннун оттубакка, агардас аһаҕын эрэ. Ол түмүтэр сибинньэлэрэ ыл-ыраастар, төрүөхтэрэ элбипэр, төрөлкөй үһүлэр. Маньык ньыманы айан

Кытайга сибинньэни, көтөрү илтип күөскэ сайдыбыт.

Бу бактериялары кэрийдэр космонавтарга анаан айбыттар. Ону кытайдар ылан сибинньэлэр, көтөргө анаан туттар буолбуттар. Арба, бу бактериялар, уопут онорбуттара, 80 кыраадыс тыһылыга дьэри өлбөтөр үһү. Оччотугар биһиги Сахабыт сиритэр ынахха даҕаны туттулдухтарын сөп курдуктар.

Бу ньыма анал сибинньэ итгэр бааһынайдарга олус барсыан сөп. Ол эрэри технологията эмтэ уустуктардаах эбит. Сибинньэ, көтөр турар муостата, киллээһин ойорһун аллара өтгө ханан даҕаны иик-саах өтөн тахсыбат бетон (арааһа, үчүгэйдик ылсарылыһыт мас даҕаны барсара буолуо ээ. Авт.) уонна сырдык элбэхтик киһир түннүктэрдээх (маган пленка да син буолар иһи. Авт.) буолуохтаах үһү. 10 км. кээнээх уйаҕа 1 кг. ыһааһынаах бактерияны мас көбүлүтэр (опилкага) булжуйан тутталлар эбит. Бу технология хайдах туттулларын хаһаанка суруйбатахтар.

Ол туһунан Михаил Семеновичка телефоннаан ыйыталаһа сырыттым. Онуоха киһи иттиһик хас даҕаны киһи пакеттаах бактериялары атылаһан аҕалбытын, хайдах туттулларын видеога уһултартытын, ол нууччалыы билэр кытайтан үчүгэйдик быһаартарбытын, анал литература аҕалбытын уонна ону быйыл боруобалаан көрүүдүн туһунан кэпсэ-эбитэ. Онуоха мин ону дойдутар Чурапчыга аҕалаан боруобалаа дьэни санаабын тиэртим. Онуон киһи бу ньыманан итэҕизиннээх киһиэхэ эрийэн билсиэххитин сөп. Эбэтэр мээхэ даҕаны эрийдэххитинэ тиксипиннэриэм.

ТЭТТИК СОНУННАР

1. РФ ТХМ МАХТАЛ СУРУЛА. Хайахсыкка иттиһэр «Чурапчы» кооператив герефорд боруода сүөһүлэрин зоотехник-биргатаһыра Василий Ильич Борисов өр сыллаах таһаарылыах үлэтин иһин РФ Тыатын хаһаайыстыбатын министриэ Н.В. Федоров Махтал суругунан бөлүөттөннэ. Ээрдэлиһит!

2. РЕСПУБЛИКАБА П-с МИЭСТЭ. Атырдыах ыйын 20-21 күннэригэр Горнай улуутун Бардыгастаар ытылыһыт рес-

публика астыр-үөлүүр 11 тэрилтэлэрин спорка профессиональнай дьоруота күрэхтэһилиһиргэр «Чурапчы» ТХПК 11 киһилээх хамаандата Мэҕэлэр кэнилэригэр П-с миэстэни ылан кубогунан наараадалаһа. Хамаанданы кооператив солбуйар председателэ, профком салайаачыта Д.Д. Носов иһинэ сырытта.

3. «ТУРА» АЛААБА КҮРҮӨЛӨНӨ. Быйыл сайын Мугудай «Тура» б/х (салайаачыта В.М. Сивцев) 55,6 га-

алаах бэйэлэрэ бас билэр Тура дьэни алаастарын 6 км күрүөнэн эргийэн бүтэрдилэр. Улахан туһалаах, элбэх үлэ! «Күрүө-ам-паардаах ас» дьэни өбүтэлэрип этэллэрэ.

4. БЫДЫАДЫМАТТАН 70 ТОННА ЗЕЛЕНКАНЫ. «Уһун Куөл» ЖСПК (сал. Ф.П. Лебедева) бырабылыһыт 27 гектаардаах Түөйэ үрэрэр Быдыадыма бааһынаһын сагалык күрүөлээн, онорон 3-с сылын дэлэй күөх үүнээйитин хомуйар. Быйыл 70 тонна бастык хаачыстыбалаах зеленканы хомуйдуубут.

Сыһаарыһы баһыһыта Иван ПОНОМАРЕВ.